

ULUDAĞ
UNIVERSITY

SAKARYA
UNIVERSITY

MANİSA
CELAL BAYAR
UNIVERSITY

INTERNATIONAL
SAREJEVO
UNIVERSITY

INTERNATIONAL
VISION
UNIVERSITY

BALIKESİR
UNIVERSITY

ICEB'16

**2nd INTERNATIONAL CONGRESS ON ECONOMICS AND BUSINESS
“New Economic Trends and Business Opportunities”**

MAY 30-JUNE 3 2016

Sarajevo/Bosnia and Herzegovina

ICEB 2016 SARAYBOSNA

HONORARY CO-PRESIDENTS OF THE CONGRESS / KONGRE ONURSAL EŞ BAŞKANLARI

Prof. Dr. Ahmet Kemal ÇELEBİ (President of Manisa Celal Bayar University)

Prof. Dr. Muzaffer ELMAS (President of Sakarya University)

Prof. Dr. Yücel OĞURLU (President of International University of Sarajevo)

Prof. Dr. Fadıl HOCA (President of International Vision University)

Prof. Dr. Yusuf ULCAY (President of Uludag University)

Prof. Dr. Kerim ÖZDEMİR (President of Balıkesir University)

COORDINATORS OF THE CONGRESS / KONGRE KOORDİNATÖRLERİ

Prof. Dr. Mustafa MIYNAT(Manisa Celal Bayar University)

Prof. Dr. Ahmet Vecdi CAN (Sakarya University)

Prof. Dr. Hüseyin AKTAŞ (Manisa Celal Bayar University)

Assoc. Dr. Abdülmecid NUREDİN (International Vision University)

Assoc. Dr. Mensur NUREDİN (International Vision University)

ORGANISATION COMMITTEE / ORGANİZASYON KOMİTESİ

Prof. Dr. Hüseyin AKTAŞ (Manisa Celal Bayar University), Doç. Dr. Tuncer ÖZDİL (Manisa Celal Bayar University), Yrd. Doç. Dr. Coşkun ÇILBANT (Manisa Celal Bayar University), Yrd. Doç. Dr. Sühal ŞEMŞİT (Manisa Celal Bayar University), Yrd. Doç. Dr. Serkan CURA (Manisa Celal Bayar University), Yrd. Doç. Dr. Burak ÖZDOĞAN (Manisa Celal Bayar University), Yrd. Doç. Dr. Adem AKBIYIK (Sakarya University), Yrd. Doç. Dr.Kamil TAŞKIN (Sakarya University), Mesut Ramazan EKİCİ (Sakarya University), Arş. Gör. Pelin MASTAR ÖZCAN (Manisa Celal Bayar University), Arş. Gör. Anıl GACAR (Manisa Celal Bayar University), Arş. Gör. Deniz DİRİK (Manisa Celal Bayar University), Arş. Gör. Tuna Can GÜLEÇ (Manisa Celal Bayar University), Arş. Gör. Osman GÜLDEN (Manisa Celal Bayar University), Assist. Prof. Halil İbrahim ÖZMEN (Balıkesir University)

SCIENTIFIC COMITTEE / BİLİM KURULU ÜYELERİ

Prof.Dr. Ahmet Kemal ÇELEBİ (Celal Bayar Universty), Prof.Dr. Ahmet Vecdi CAN (Sakarya University), Prof.Dr. Birol KOVANCILAR (Manisa Celal Bayar University), Prof.Dr. Hüseyin AKTAŞ (Manisa Celal Bayar University), Prof.Dr. Bünyamin DURAN (Manisa Celal Bayar University), Prof.Dr. Canan AY (Manisa Celal Bayar University), Prof.Dr. Cengiz YILMAZ (Manisa Celal Bayar University), Prof.Dr. Cüneyt Yenal KESBİÇ (Manisa Celal Bayar University), Prof. Dr. Doğan UYSAL (Manisa Celal Bayar University), Prof. Dr. Ekrem GÜL (Sakarya University), Prof. Dr. Erman COŞKUN (Sakarya University), Prof. Dr. Fadıl HOCA (International Vision University), Prof. Dr. Florya MİFTARİ (FON University), Prof. Dr. Gültekin YILDIZ (Sakarya University), Prof. Dr. Halil KALABALIK (Sakarya University), Prof. Dr. Hamza AL (Sakarya University), Prof. Dr. Hasan TUTAR (Sakarya University), Prof. Dr. Hilmi KIRLIOĞLU (Sakarya University), Prof. Dr. İbrahim EROL (Manisa Celal Bayar University), Prof. Dr. Kadir ARDIÇ (Sakarya University), Prof. Dr. Mehmet SARIİŞİK (Sakarya University), Prof. Dr. Musa EKEN (Sakarya University), Prof. Dr. Mustafa MIYNAT (Manisa Celal Bayar University), Prof.Dr. Muzaffer ELMAS (Sakarya University), Prof.Dr. Orhan BATMAN (Sakarya University), Prof.Dr. Ramazan GÖKBUNAR (Manisa Celal Bayar University), Prof. Dr. Recai COŞKUN (Sakarya University), Prof. Dr. Remzi ALTUNIŞIK (Sakarya University), Prof. Dr. Salih ŞİMŞEK (Sakarya University), Prof.Dr. Selehattin KARABINAR (Sakarya University), Prof. Dr. Serkan BAYRAKTAROĞLU (Sakarya University), Prof.Dr. Semra ÖNCÜ (Manisa Celal Bayar University), Prof.Dr. Sevinç KÖSE (Manisa Celal Bayar University), Prof.Dr. Sibel SELİM (Manisa Celal Bayar University), Prof. Dr. Sasho KOZUHAROV (University of Tourism and Management), Prof. Dr. Asılбек KULMIRZAEV(Kyrgyz Turkish Manas University), Prof. Dr. Mirko TRIFUNOSKI (Fon University), Prof. Dr. Anarkul URDALETOVA (Kyrgyz Turkish Manas University), Prof. Dr. Halit YANIKKAYA(Technical University of Gebze), Prof. Dr. Zoran Filipovski (International Vision University), Prof. Dr. Kerim ÖZDEMİR - Balıkesir University, Prof.Dr.Şakir SAKARYA- Balıkesir University, Prof. Dr. Cevdet AVCIKURT - Balıkesir University, Assoc. Prof. Ali TAŞ (Sakarya University), Assoc. Prof. Asena ALTIN GÜLOVA (Manisa Celal Bayar University), Assoc. Prof. Aykut Hamit TURAN (Sakarya University), Assoc. Prof. Aylin ÜNAL (Manisa Celal Bayar University), Assoc. Prof. Ayşe YERELİ (Manisa Celal Bayar University), Assoc. Prof. Buğra ÖZER (Manisa Celal Bayar University), Assoc. Prof. Burhanettin ZENGİN (Sakarya University), Assoc. Prof. Cevdet KAYALI (Manisa Celal Bayar University), Assoc. Prof. Çetin YAMAN (Sakarya University), Assoc. Prof. Çiğdem

SOFYALIOĞLU (Manisa Celal Bayar University), Assoc. Prof. Erdem HEPAKTAN (Manisa Celal Bayar University), Assoc. Prof. Fatih DEMİR (Manisa Celal Bayar University), Assoc. Prof. Ferruh TUZCUOĞLU (Sakarya University), Assoc. Prof. Garip KARTAL (International Vision University), Assoc. Prof. Hakan TUNAHAN (Sakarya University), Assoc. Prof. Hayrettin ZENGİN (Sakarya University), Assoc. Prof. Kadir KARAGÖZ (Manisa Celal Bayar University), Assoc. Prof. Koray KAYALIDERE (Manisa Celal Bayar University), Assoc. Prof. Mahmut AKBOLAT (Sakarya University), Assoc. Prof. Mahmut KARĞIN (Manisa Celal Bayar University), Assoc. Prof. Mustafa Cahit ÜNĞAN (Sakarya University), Assoc. Prof. Necdet BİLGİN (Manisa Celal Bayar University), Assoc. Prof. Oğuz TÜRKAY (Sakarya University), Assoc. Prof. Osman EMİN (International Vision University), Assoc. Prof. Rabia AKTAŞ (Manisa Celal Bayar University), Assoc. Prof. Sashko GRAMATNIKOVSKI (University of Tourism and Management), Assoc. Prof. Selim İNANÇLI (Sakarya University), Assoc. Prof. Serhat BAŞTAN (Manisa Celal Bayar University), Assoc. Prof. Sibel KARĞIN (Manisa Celal Bayar University), Assoc. Prof. Taki DEMİR (Sakarya University), Assoc. Prof. Tuncer ÖZDİL (Manisa Celal Bayar University), Assoc. Prof. Tülin CANBAY (Manisa Celal Bayar University), Assoc. Prof. Yasemin ÖZDEMİR (Sakarya University), Assoc. Prof. Elias BOUKRAMI (London Regent's University), Assoc. Prof. İlkay DİLBER (Manisa Celal Bayar University), Assoc. Prof. Burak KARTAL (Manisa Celal Bayar University), Assoc. Prof. Abdülmecid NUREDİN (International Vision University), Assoc. Prof. Dr. Fariz Ahmadov, (Azerbaijan State Economic University), Assoc. Prof. Dr. Elena Mihajloska, (St. Kiril and Metody University), Assoc. Prof. Dr. Kalina Sotiroska İvanoska, (International Vision University), Assoc. Prof. Dr. Alpay Recep, (International Vision University), Assoc. Prof. Dr. Ebrar İbraimi, (International Vision University), Assoc. Prof. M.Cem KIRANKABEŞ (Balıkesir University), Assoc. Prof. Yusuf AYMANKUY (Balıkesir University), Assoc. Prof. Murat DOĞDUBAY (Balıkesir University), Assoc. Prof. Oğuzhan İLBAN (Balıkesir University), Assoc. Prof. Mehmet Emin AKKILIÇ (Balıkesir University)

EDITORIAL BOARD / EDİTÖR KURULU

Prof. Dr. Mustafa MIYNAT
Prof. Dr. Şakir SAKARYA
Prof. Dr. Ahmet Vecdi CAN
Prof. Dr. Hüseyin AKTAŞ
Assoc. Dr. Abdülmecid NUREDİN

CONGRESS SECRETARY / KONGRE SEKRETERYASI

Yrd. Doç. Dr. Burak ÖZDOĞAN
Araş. Gör. Dr. Pelin MASTAR ÖZCAN
Araş. Gör. Dr. Anıl GACAR
Araş. Gör. Deniz DİRİK
Araş. Gör. Tuna Can GÜLEÇ
Araş. Gör. Osman GÜLDEN

KAPAK

Sefa ARSLAN

E – ISBN: 978-975-8628-47-6

Yayın Tarihi: 04.11.2016

ÖNSÖZ

Manisa Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nin ana düzenleyici olduğu 2. Uluslar arası İşletme ve Ekonomi Kongresi (ICEB'16); Sakarya Üniversitesi, Uludağ Üniversitesi, Makedonya'da bulunan Avrupa'nın Türkçe eğitim veren ilk üniversitesi olan Uluslararası Vizyon Üniversitesi, Uluslararası Saraybosna Üniversitesi, ve Balıkesir Üniversitesi işbirliği ile Bosna Hersek'te yer alan Uluslararası Saraybosna Üniversitesi Yerleşkesi'nde düzenlendi.

30 Mayıs- 3 Haziran 2016 tarihleri arasında gerçekleştirilen uluslararası kongreye; Türkiye, Makedonya, Azerbaycan, Kırgızistan, Bosna Hersek, Sırbistan, Kosova ve Karadağ'da bulunan 48 üniversiteden 158 akademisyen katıldı. Uluslararası İşletme ve Ekonomi Kongresi'nin açılışına Manisa Celal Bayar Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. A. Kemal ÇELEBİ, Uluslararası Vizyon Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Fadıl HOCA, Uluslararası Saraybosna Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Yücel OĞURLU, Balıkesir Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Kerim ÖZDEMİR, Sakarya Üniversitesi'ni temsilen İşletme Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Ahmet Vecdi CAN, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanımız Prof. Dr. Mustafa MIYNAT katıldı.

Uluslararası alanda en geniş katılımlı kongrelerden biri olan "2. Uluslararası İşletme ve Ekonomi Kongresi (ICEB'16)" organizasyon bakımından da katılımcılardan büyük beğeni topladı. Kongre açılışı ve oturumlar, Bosna Hersek ulusal televizyonlarında haber olarak geniş yankı buldu. Ayrıca Türkiye'den TRT AVAZ da kongreyi takip edenler arasındaydı.

Uluslararasılaşma Süreci Kapsamında Birleşme Ve Devralmalar: Rekabet Kurumu Kararları Üzerine Bir Araştırma

Şaban ESEN* Gökhan DEMİRARSLAN**

Özet

Bilindiği üzere, uluslararasılaşma veya yurt dışına açılma yöntemlerini, riski minimize etmek açısından sıraladığımızda, ihracat, ortaklıklar ve doğrudan yabancı yatırım şeklinde bir sıralama yapılabilir. Ülke dışına açılmak isteyen bir işletmenin, bir başka ülkedeki aynı veya farklı sektörde faaliyet gösteren bir işletmeyle ortaklık kurması veya çoğunluk hisselerini devralması her zaman mümkün değildir. Çünkü birleşme veya devralmalarla ilgili sektörde tekelleşme eğilimleri oluşturma ihtimali her zaman mevcuttur. Bu nedenle yapılacak bir birleşme veya devralma işleminin geçerlilik kazanabilmesi için ev sahibi ülke yasalarına uygun olması gerekmektedir. Bu değerlendirmeyi, Türkiye’de faaliyetine 1997 yılında başlayan Rekabet Kurumu yerine getirmektedir.

Bu çalışmada, uluslararasılaşma yöntemlerinden biri olan birleşme ve devralmalara ilişkin Rekabet Kurumu’nun yaklaşımları incelenecektir. Çalışma son 5 yıl içindeki Rekabet Kurumu’nun birleşme ve devralma başvurularındaki yaklaşımı bağlamında; yapılan her başvuruya izin verip vermediği birleşme ve devralmaların sektörel dağılımları, birleşme ve devralmaların iktisadi büyüklüğü, hangi ülkelerin birleşme ve devralmalarda ön plana çıktığı gibi konular incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararasılaşma, Rekabet Kurulu, Birleşme ve Devralma, Sektörel Dağılım.

Jel Kodu: K21, G34

Mergers and Acquisitions As Part of The Internationalization Process: A Study On the Decisions of Turkish Competition Board

Abstract

As known, when listed in order the methods of internationalizations in terms of minimizing the risk, they respectively are 1- exports, 2- partnerships, and 3-foreign direct investment. Take over a foreign company is crucial because there always a possibility of monopolization tendency in related goods and services sectors by mergers and acquisitions (M & A). In order to do mergers and acquisitions in a foreign country, mergers and acquisitions must comply with the law of the country. Turkish Competition Board has been conducted for this duty since 1997 in Turkey.

In this study, the Competition Authority's approach on mergers and acquisitions as one method of the internationalization process of will be examined in the last 5 years. The study will cover whether the board allows each application, the sectoral distribution of permitted M&A, the economic size of permitted M&A, and the prominent countries permitted to M&A.

KeyWords: Internationalization, Turkish Competition Board, Mergers and Acquisitions, Sectoral Distributions.

Jel Codes: K21, G34

*Bartın Üniversitesi İİBF, Doç.Dr.

**Bartın Üniversitesi, İİBF, Öğr.Gör.

GİRİŞ

Rekabet hukuku tüketicilerin ve piyasaya yeni giren firmaların refahını ve ekonomik etkinliğini korumak için büyük firmaların uygulamalarını düzenler. Son dönemde Türkiye’de küçük firmalar büyüyerek ve gelişerek büyük ölçekli firmalar (uluslararası) olma eğilimi göstermektedirler. Özellikle Türkiye gibi ülkelerde rekabet hukuku bu açıdan önem kazanmaktadır. Bu çalışma öncelikle uluslararasılaşma sürecinin temel altyapısı gözden geçirilerek uluslararasılaşma aracı olarak birleşme ve devralmaların Türkiye’deki faaliyetleri ile ilgili son durumu gözler önüne serildikten sonra, Türkiye’nin birleşme ve devralma hakkındaki rekabet hukuku yasaları ile ilgili güncel gelişmeler incelenecektir.

I. ULUSLARARASILAŞMA SÜRECİ

Uluslararasılaşma temelde, yurtiçi sınırları içinde faaliyet gösteren firmaların bazı sebeplerden dolayı faaliyetlerini ulusal sınırların dışına yaymasını kapsar. Emek, sermaye ve bilginin ulusal arenadan uluslararası hatta küresel boyuta ulaşması globalleşmeyi tanımlar. Bu nedenle globalleşme dünyada ki işletmelerin faaliyetlerini uluslararası arenaya taşıyabilmeleri için önemli rol oynamaktadır. Fakat bu yararları ile birlikte bazı risklerde taşımaktadır. Uluslararasılaşan işletmenin rekabet avantajını kaybetmemesi için bazı önlemleri alması ve iyi bir fizibilite raporu ile uluslararasılaşma sürecine karar vermesi gerekmektedir.

Başka bir tabirle uluslararasılaşma, uluslararası faaliyetlere kademeli olarak hızla artan bir şekilde katılma süreci olarak tanımlanabilir. İşletmenin sahip oldukları olanaklar ile uluslararası çevreye uyum sağlaması gerekliliği (Ecer ve Canitez, 2005: 12) işletmeleri bazı fırsatları değerlendirebilmek için adım atmaya zorunlu hale getirmiştir. Ek olarak aşağıdaki durumlar ulusları ülke dışı faaliyete iten sebepler olarak sayılabilir (Koparal, 2013: 20):

- Ülke dışında fırsatların doğması
- Kar yönünden ülke içi durgunluk
- Ülkelerin kendi firmalarını koruma ve himayecilikten uzaklaşmaları
- Ticaret engellerinin kalkması
- Dünya ticaretini destekleyen uluslararası kuruluşlar (WTO)
- Ülkelerin politik düşüncelerinin değişmesi ve yabancı sermaye teşviki
- Ülke içi işletmelerin ülke dışı faaliyet gösterebilecek rekabet gücüne ulaşmaları
- Sermaye Birikimi ve Teknolojik Gelişim
- Üretim faktörlerinin fiyatlarının ülkeden ülkeye farklılık göstermesi

Ülkeler arasındaki ticaret tarihin her aşamasında olmuş ve olmaya devam etmektedir. Hatta ülkeler devamlı bir şekilde yeni ticaret fırsatları aramakta ve böylelikle ayakta kalma güçlerini arttırmayı hedeflemektedirler. 18. Yüzyılda (Merchantilist Era) uluslar birbirlerine ve vatandaşlarına altın ticareti yaparak kazanma yoluna gittiler. Bu kazançlarını arttırabilmek için ihracat ürünlerinin kaynağının kontrolünü ele geçirme ile pazarlarını koruma yoluna gittiler. Bu sebeple Avrupalı devletler dünya boyunca bir kolonileşme eğilimi gösterdiler. Ticaretten kazançlarını maksimize etmek için ciddi ithalat kısıtlamaları getirdiler. Bu kısıtlamaya rağmen 19. yüzyılda ekonomistler ticaretten kazancın maksimum hale gelmesi için ticaretin üstündeki sınırların kaldırılması gerekliliğini ortaya attılar. Uluslar bu eğilime ayak uydurup ithalatları üzerindeki sınırlamaları düşürme eğilimi göstermeye başladılar (Jackson, Davey ve Sykes, 2008: 5). Bu sebeple ihracat uluslararasılaşma sürecinde faaliyete başlamak için önemli ve öncelikli bir seçenek olacaktır. Yaygın uluslararasılaşma araçları olarak aşağıdaki metotlar etkin olarak kullanılmaktadır.

- İhracat
- Ortaklıklar
- Lisans
- Franchising

Joint Venture
Yönetim Sözleşmesi
Anahtar Teslim Projeleri
Doğrudan Yabancı Yatırımlar (DYY)

Son yıllarda doğrudan yatırım faaliyetleri hem ülke içinde hem de ülke dışında birleşmeler ve ele geçirmeler etrafında şekillenmektedir. Bu sebeple öncelikle DYY incelenecek, daha sonra birleşme ve devralmalar konusuna değinilecektir.

I.I. Doğrudan Yabancı Yatırım (Direct Foreign Investment)

Doğrudan yabancı yatırım kavramı çok farklı şekillerde tanımlanabilir. Bir tanıma göre “bir ülkenin kısa bir süre içinde kaynaklarını ve buna bağlı olarak da ekonomik gücünü etkileyebilmek için karşılığını değişik biçimlerde ileride ödemek üzere diğer ülkelerden sağladığı mali ve/veya teknolojik kaynaklardır” denilebilir (Uras, 1979). OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development – Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı) doğrudan yabancı yatırımları (FDI - Foreign Direct Investment) bir ülkede yerleşik kişi ya da kurumların bir başka ülkede kalıcı ekonomik çıkar elde etme amacı gütmeleri olarak tanımlamaktadır. Doğrudan yabancı yatırım faaliyeti bir firmayı satın alma, yeni kurulacak bir firma için kuruluş sermayesi sağlama ve mevcut bir firmanın sermayesine katılma yoluyla gerçekleşebilir.

Bu yollar ile teknoloji, know-how, işletmecilik bilgisi, işgücü, yatırımcının kontrol yetkisini de kendisi ile birlikte getiren yatırımlar doğrudan yabancı yatırımlara örnek olarak verilebilir (Erçakar ve Karagöl, 2011: 5). 2003 yılında yürürlüğe giren 4875 sayılı yeni ‘Yabancı Sermaye Kanunu’na göre ise doğrudan yabancı yatırım aşağıda verildiği gibi iki başlık altında incelenmiştir.

Yurt dışından getirilen Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası’na alım satımı yapılan konvertibl para şeklinde nakit sermaye, devlet tahvilleri hariç olmak üzere şirket menkul kıymetleri, makine ve teçhizat, sınai ve fikri mülkiyet hakları ile,

Yurt içinden sağlanan yeniden yatırımda kullanılan kar, hasılat, para alacağı veya mali değeri olan yatırımla ilgili diğer haklar, doğal kaynakların çıkarılması ve aranmasına ilişkin haklar gibi iktisadi kıymetler aracılığıyla yeni şirket kurmayı veya şube açmayı, menkul kıymet borsaları dışında hisse edinimi veya menkul kıymet borsalarından en az % 10 hisse oranı ya da aynı oranda oy hakkı sağlayan edinimler yoluyla mevcut bir şirkete ortak olmak anlaşılmaktadır.

Doğrudan yabancı sermaye yatırımları genelde çok uluslu şirketler tarafından, Türkiye gibi gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkelere doğru kaymaktadır. Genelde ucuz işgücü doğrudan yabancı yatırım yapan firmaları bu gibi ülkelere yatırım yapmasını tetiklemektedir (Tuğlu, 2005: 105).

I.I.I. Birleşme ve Devralmalar

Ülke içi birleşme (Mergers) ve devralmalar (Acquisition), en az bir uluslararası firmayı ya da yan kuruluşunu içeren yatay birleşme ve ele geçirmeler olarak tanımlanabilir. Birleşme ve ele geçirme için ana neden firmanın tüketici refahı ve kaynak dağıtımının konusunda etkili olan pazar gücü üzerindeki etkisini arttırmaktır (Koparal, 2013: 22). Ülke dışı birleşme ve ele geçirme güdüsü tamamen farklıdır. Aşağıda ülke dışı birleşme yöntemleri verilmiştir.

X ülkesinden ihracat firmasının, ihracat yaptığı Y ülkesindeki firma ile birleştiği ihracat bağlantılı birleşme

X ülkesinden firmanın, iki yabancı yan kuruluşun Y ülkesindeki ana şirketleriyle birleşmesi

Rakip uluslararası işletmeler arası Joint Venture’lar

Ev sahibi ülkedeki ana firmayı ele geçirme

Başlıca sebebi mevcut ya da olası rekabeti kesmek olan birleşme ve ele geçirmeler. Ülke içi veya ülke dışı olsun birleşme ve devralmaların ev sahibi ülkenin yerli ekonomisindeki rekabeti azaltmaya yönelik potansiyel bir tehdit olması ulusları bazı önlemler almaya itmiştir. Türkiye bu durumu kontrol altında tutabilmek için doğrudan yabancı yatırımlar kanununu 2003 yılında kabul etmiştir. Bu kanun Türkiye’de yabancı yatırımın serbest olduğu, yabancı yatırımların yerli yatırımlarla eşit işleme tabi olacağı hükmünü getirmekte ve yabancı yatırımcılara birtakım garantiler sağlanmaktadır (İhtisas Komisyon Raporu, 2007:63). Bu kanuna ek birleşme ve devralmaların rekabeti olumsuz olarak etkilemesinin önüne geçebilmek için rekabet hukuku ve politikasının yatırım ortamının iyileştirilmesi açısından önemli olduğu da uluslararası ve ulusal işletmelerin göz önünde bulundurması gereken durumlardandır.

II. REKABET HUKUKU VE HUKUKİ ÇEVRENİN BİRLEŞME VE ELE GEÇİRME ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Ekonomik etkinliği sağlamak için stratejik dayanaklardan biri rekabettir. Rekabet piyasaları sürekli rakipleri tüketicilerin arzuları ve satın alma güçleri doğrultusunda ürün pazarlama ve bakım hizmetleri konusunda mücadeleye sevk eder. Devlet için anayasa ne ise, bir ekonominin yaşamını devam ettirebilmesi için rekabet düzeni de aynıdır demek abartılmış bir söylem sayılmaz (Sauter, 1997: 120). İktisadi oluşumların veya gücün, kendi haline terk edilmesi (Adam Smith-Görünmez El) ile piyasa düzeninin kendi kendine oluşacağı düşüncesi artık geçer kabul görmemektedir. Bunun yerine devletin görünen eli, güçlü şirketlere karşı zayıf şirketleri, üretici karşısında tüketiciyi, gücün merkezîyetçiliği karşısında çeşitliliği, kısacası devlet bütün piyasa düzenini korumak ve kollamak zorundadır (Whish, 1993: 732).

4054 sayılı kanunda rekabet, ‘mal ve hizmet piyasalarındaki teşebbüsler arasında özgürce ekonomik kararlar verilmesini sağlayan yarış’ olarak tanımlanmıştır (1994). Başka bir ifadeyle rekabet bir başkasına karşı, üstünlük, kazanç veya başarı sağlama mücadelesidir. Bu tanıma göre serbest rekabet ortamının oluşması gerekmektedir. Serbest rekabet ortamının varlığı için iki temel şart gereklidir. İlk olarak piyasa, aynı mal veya hizmeti üreten yeterince çoklukta teşebbüse sahip olmalıdır. Diğer şart ise, piyasaya kolaylıkla girebilme ve istedikleri takdirde piyasayı terk edebilme keyfiyetine sahip olunması gerekliliğidir (Topçuoğlu, 2001: 7).

Rekabet kanununun amacı mal ve hizmet piyasasındaki rekabeti engelleyici, bozucu veya kısıtlayıcı anlaşma, karar ve uygulamaları piyasaya hâkim olan teşebbüslerin bu hâkimiyeti kötüye kullanmalarını önlemektir. Rekabet kanunu 4. maddesinde rekabeti sınırlayıcı anlaşma, uyumlu eylem ve kararlar, 6. madde hâkim durumun kötüye kullanılması ve 7. maddesinde ise birleşme ve devralmalar incelenmiştir (Topçuoğlu, 2001: 9).

Rekabet kanunu 7. madde aynı veya farklı seviyedeki işletmelerin birleşmeleri ya da bir teşebbüsün diğerini devralması durumunu inceler. Bu madde birleşmelerin ve devralmaların piyasadaki rekabeti düşürecek şekilde gerçekleşmesini yasaklar. Birleşme ve devralmaların hukuki çerçevesinin incelenmesi genel bir bakış açısı elde etmek için oldukça önem kazanmaktadır.

II.I. Rekabet Hukuku’nda Birleşme ve Devralmanın Hukuki Çerçevesi

Rekabet politikasının birleşme ve devralmalar hakkındaki Türkiye’deki hukuki çerçevesini ilk olarak, AB ile ortaklık ilişkisi ve müzakere sürecinden kaynaklanan uyum çabaları ve yükümlülükler oluşturur. AB müktesebatı haricinde 4054 sayılı kanun ile bu kanunun uygulanması ile ilgili mevzuat Rekabet Hukuku ile ilgili çerçeveyi belirleyen unsurdur (Özel İhtisas Kurulu Raporu, 2007: 15).

II.I.I. Anayasa

Türkiye’de bir rekabet kanununun kabul edilmesi için temel dayanaklar 1982 anayasasının 5. ve 167. maddeleridir. 5. madde toplumun refahını sağlamanın devletin görevi olduğundan bahsetmekte ve 167. madde ise rekabet açısından devletin rolünden bahsetmektedir.

“Devlet para, kredi, sermaye, mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemlerini sağlayıcı ve geliştirici tedbirler alır, piyasalarda fiili veya anlaşma sonucu doğacak tekelleşmeyi ve kartelleşmeyi önler (Anayasa, 1982 m.167)”

Anayasanın bu maddesi bir rekabet kanunu düzenleme ve kanuna aykırı davranışlara yaptırımların uygulanması gerekliliğini dile getirir.

II.I.II. İkili Anlaşmalar

Türkiye’deki Rekabet politikası belirlenirken Türkiye’nin imzaladığı uluslararası anlaşmalar önemli rol oynar. Özellikle Gümrük Birliği kararları ve AB’ye tam üyelikten kaynaklanan mevzuat uyum yükümlülüğü rekabet politikaları ve kanunların düzenlenmesinde önemli rol oynar.

II.I.III. 4045 Sayılı Kanun ve Güncel Mevzuat

1970’lerden beri hazırlanan çalışmalara rağmen, 13 Aralık 1994 yılına kadar herhangi bir rekabet kanunu çıkartılmamıştır. 4054 sayılı kanunda yasaklanan faaliyetler başlığında rekabet hukuku ile ilgili temel hükümler yer almaktadır.

4. Madde Rekabeti kısıtlayıcı, engelleyici ya da bozucu her teşebbüs arası anlaşma ve uyumlu eylemler yasaktır

Hâkim Durumun Kötüye Kullanılması Yasaktır.

Rekabeti önemli ölçüde azaltan birleşme ve devralma işlemleri yasaklanmıştır.

Kanunun diğer bölümlerinde, Rekabet Kurulu ve Rekabet Kurumunun Yapısı, görev ve yetkileri ile kanunun uygulanmasına yönelik usul hükümleri düzenlenmiştir. 1994 yılında kanunun geçirilmesine rağmen fiili olarak 1997 yılında uygulanmaya başlanmıştır (Özel İhtisas Kurulu Raporu, 2007: 16). Dahası 2010 yılına kadar birleşme ve devralma ile ilgili herhangi bir kurul kararı bulunmamaktadır.

II.I.IV. Rekabet Hukukundaki Birleşme ve Devralma Hakkındaki Hususlar

Rekabet Kanunu madde 7 birleşme ve devralmalar hakkındaki durum detaylı bir şekilde aşağıdaki gibi açıklar (Rekabet Kanunu, 1994: m.7):

“Bir ya da birden fazla teşebbüsün hâkim durum yaratmaya veya hâkim durumlarını daha da güçlendirmeye yönelik olarak, ülkenin bütünü yahut bir kısmında herhangi bir mal veya hizmet piyasasındaki rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu doğuracak şekilde birleşmeleri veya herhangi bir teşebbüsün ya da kişinin diğer bir teşebbüsün mal varlığını yahut ortaklık paylarının tümünü veya bir kısmını ya da kendisine yönetimde hak sahibi olma yetkisi veren araçları, miras yoluyla iktisap durumu hariç olmak üzere, devralması hukuka aykırı ve yasaktır.”
“Hangi tür birleşme ve devralmaların hukukî geçerlilik kazanabilmesi için Kurula bildirilerek izin alınması gerektiğini Kurul, çıkaracağı tebliğlerle ilan eder.”

Rekabet Kanunu madde 7 birleşme ve devralmaların gerçekleşebilmesi için kurul tarafından denetlenmesini öngörmektedir. Kurul ilan ettikten sonra bu yatırımların gerçekleşmesi için herhangi bir hukuki engel kalmamaktadır. Türkiye’de kurul kararı ile hangi sektörlerde daha yoğun birleşme ve devralmaların yaşandığı kurulun soruşturmalarını gizli yürüttüğünden dolayı son 5 yıl için en iyi 5 şirket incelenerek genel durum hakkında bilgi sahibi olunabilir.

III. TÜRKİYEDEKİ BİRLEŞME VE DEVRALMALAR HAKKINDA

Türk hukukunda birleşme ve devralma konularında yasaklanan hallere aykırı davranışlar hakkında her yıl değişen oranlarda idari para cezası verilmektedir. Yasaklanan

hallerin dışında birleşme ve devralmalarda ‘**Rekabet Kuruluna**’ başvurulması gerekmektedir. Kurulun birleşme ve devralmalarda bilgi isteme ve yerinde inceleme durumlarında gerçeğe aykırı beyan ve bilgiler verilmesi, muafiyet kararlarıyla üstlenilen yükümlülüklerle aykırı davranılması aynı hukuki yaptırıma yol açacaktır.

İlgililerin kusur derecesi, pazar gücü, sebep olunan zararın ağırlığı gibi unsurlar, en az para cezasının üzerine çıkan cezaların tespit edilmesinde dikkate alınacak temel ölçülerdir. Bu kanunu ihlal eden teşebbüslere ihlale son verme ve belirli edimleri yerine getirme mükellefiyeti yükleyebilir. Sınırların ihlali durumunda ayrıca ilgili teşebbüslere rekabetin yeniden tesisi ve ihlalden önceki durumun korunması açısından bazı emirler yöneltebilir. Ayrıca kurul nihai karar verene kadar olması kuvvetle muhtemel ciddi ve telafisi olmayan zararları önleyebilmek için ihtiyati tedbir kararı da alabilmektedir (RK, m. 9/4).

III.I. Para Cezaları

4054 sayılı kanunun 16. madde ve devam eden maddelerinde para cezaları düzenlenmektedir. Kanun teşebbüsler için öngördüğü yükümlülüklerin ihlali durumunda tespit ettiği maktu cezalar 16. Maddenin birinci fıkrasında yer almaktadır. Birleşme ve devralma hakkında rekabeti sınırlayıcı faaliyetlere karşı tayin edilen para cezaları ise her yıl gözden geçirilen, asgari sınırı belirli olan para cezaları ile ilgili teşebbüslerin yıllık gayri safi gelirlerinin yüzde 10’una kadar belirlenecek kısmından oluşur. Bu ceza devam eden ihlallere karşı artan oranda devam etmektedir (RK, m.16-17). Kanunda belirtilen para cezası ve süreli para cezası idari nitelikli cezalardandır ve kanunu ihlal eden taraflara ayrı ayrı uygulanır.

III.II. Rekabet Kurulunun Yetkileri

Rekabet kurulu tüzel kişiliğe sahip, görevlerinde bağımsız, idari ve mali özerkliğe sahip bir kurumdur. Kurul mal ve hizmet piyasalarının serbest ve sağlıklı bir rekabet ortamı içinde sürdürülmesi ve gelişmesini temin etmektedir. Ayrıca, idari görev ve yetkilerine ek olarak rekabeti sınırlayıcı faaliyetlerle alakalı maddi hukuk hükümlerinin yürütülmesine ilişkin yetkilere haizdir (Rekabet Kanunu, 1994, 4-15). Rekabet kurulu muafiyet karar alma, menfi tespit kararı alma, ihtiyati tedbir kararı alma, pozitif davranışlarda bulunmayı emretme ve bilgi alma ve inceleme yapma yetkilerine sahiptir.

III.III. Rekabet Kuruluna Bildirilmemiş Birleşme ve Devralmalara Karşı Kurulun Yetkileri

Kanunun 7. Maddesi çerçevesinde birleşme ve devralmalar, 1997/1 sayılı Rekabet Kurulu’ndan izin alınması gereken birleşme ve devralmalar hakkındaki tebliğ uyarınca 5.11.1997 sayılı tarihinden itibaren kurulun iznine tabi kılınmıştır. 2010/4 numaralı güncelleme ile tebliğ bu günkü halini almıştır.

En güncel tebliğde tebliğin kimleri ilgilendirdiği, hangi hallerin birleşme ve devralma sayılacağı ve hangi durumların birleşme ve devralma sayılmayacağı durumlar sayılmıştır. Ek olarak hangi birleşme ve devralmaların izne tabi olduğu tebliğin 7. Maddesinde yer almaktadır. Bu maddedeki durumlar aşağıdaki gibi sıralanır (Birleşme ve Devralma Hakkındaki Tebliğ, 2010, m.7).

(1) Bu Tebliğin 5 inci maddesinde belirtilen bir birleşme veya devralma işleminde;

a) İşlem taraflarının Türkiye ciroları toplamının yüz milyon TL’yi ve işlem taraflarından en az ikisinin Türkiye cirolarının ayrı ayrı otuz milyon TL’yi veya

b) İşlem taraflarından birinin dünya cirosunun beş yüz milyon TL’yi ve diğer işlem taraflarından en az birinin Türkiye cirosunun beş milyon TL’yi, 3 aşması halinde söz konusu işlemin hukuki geçerlilik kazanabilmesi için Kuruldan izin alınması zorunludur.

(2) Ortak girişimler hariç olmak üzere, bu maddenin birinci fıkrasında yer alan eşikler aşılsa dahi, her hangi bir etkilenen pazarın bulunmadığı işlemler için Kuruldan izin alınması gerekmez.

(3) Bu maddenin birinci fıkrasında yer alan eşikler, bu Tebliğin yürürlüğe girmesinden itibaren iki yılda bir Kurul tarafından yeniden belirlenir.

Kurul rekabet kanunu 40-48 maddeleri arasında belirtilen on beş gün içinde yapacağı ön inceleme sonucunda birleşme ve devralma işlemine ya izin verecek ya da bu işlemi inceleme (soruşturma) kapsamına sokacaktır. Kurul soruşturma kapsamında 30 gün içinde teşebbüsten savunmalarını göndermelerini ister. Nihai karara kadar birleşme ve devir işlemi askıda kalacaktır. Kuruldan 30 gün içinde herhangi bir karar çıkmaz ise birleşme ve devralma işlemi yürürlüğe girerek hukuki geçerlilik kazanır.

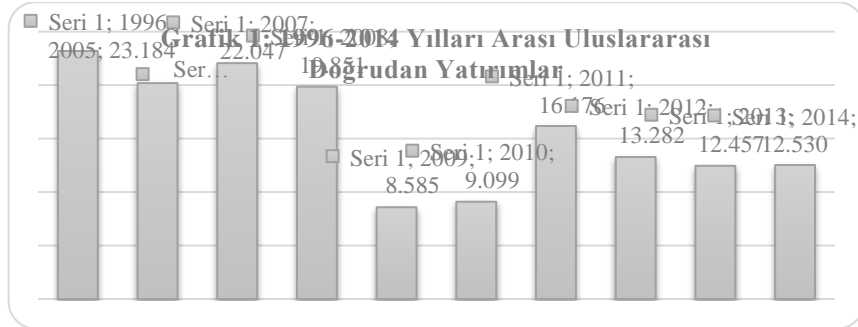
Tebliğin 2. ve 4. Maddesine giren her türlü birleşme ve devralmalar, işlemin yapılmasından yaklaşık 30 gün önce kurula bildirilmeli ve kuruldan izin alınmalıdır (Rekabet Kanunu, 1994 m.7).

İzne tabi olmasına rağmen kurula bildirilmemiş ve kuruldan izin alınmamış olan birleşme ve devralmalar Kurul tarafından (kendiliğinden) incelemeye alınır. 7. Maddeye aykırı olmadığı anlaşılabilirse bile bildirimde bulunma yükümlülüğünü ihmal ettiği için ilgililere idari para cezası verilir (m.11).

7. maddeyi ihlal etmesi halinde para cezası ile birlikte birleşme veya devralma işlemine derhal son verilmesine karar verilir. Bu durumda durumun eski haline getirebilmek için zaruri görülen bazı tedbirlerin alınmasına karar verebilir. Yalan beyana ve bilgiye dayalı verilen izin tespit edilmesi halinde devralma ve birleşme yeniden incelemeye alınacak birleşme ve devralma ile ilgili diğer yaptırımların uygulanmasına karar verilecektir.

IV. 1996 - 2014 Yılları Arası Türkiye’de Uluslararası Doğrudan Yatırım Girişleri

2012 yılında Türkiye en fazla doğrudan yatırım çeken ülkeler arasında 13.3 milyar dolar ile 27. Sırada yer almaktaydı. 2013 yılında ise 26. Sıraya yükselmesine rağmen doğrudan yabancı yatırım miktarı 12.4 milyar dolardır. 2014 yılında ise 22. Sırada yer almakta ve 12.1 milyar dolar doğrudan yabancı yatırıma sahip ülke haline geldi. Grafik 1’de ise Türkiye’nin 2009-2014 arasındaki uluslararası doğrudan yatırım girişleri verilmiştir (Uluslararası Doğrudan Yatırımlar, 2015, 9).

2014 yılında Türkiye’de toplam 12,5 milyar ABD Doları tutarında gerçekleşen uluslararası doğrudan yatırımın, 8,5 milyar ABD Dolarlık kısmı sermaye bileşeninden, 4,3 milyar ABD Dolarlık kısmı ise yabancıların gayrimenkul alımlarından oluşmaktadır (Tablo1) (Uluslararası Doğrudan Yatırımlar, 2015, 10).

Tablo 1: 1996-2014 Yılları Arası Doğrudan Yabancı Yatırımların Bileşenleri

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Uluslararası Doğrudan Yatırım	8.585	9.099	16.176	13.282	12.457	12.539
Sermaye (Net)	6.184	6.221	14.146	10.126	9.298	8.454
Giriş (Yatırım)	6.266	6.256	16.137	10.759	9.866	8.708
Çıkış (Tasfiye)	82	35	1.991	633	568	254
Gayrimenkul	1.782	2.494	2.013	2.636	3.049	4.321
Diğer Sermaye	619	384	17	520	110	-236

IV.I. Sektörlere Göre Doğrudan Yabancı Yatırım

Doğrudan yabancı yatırımların sektörlere göre dağılımları incelendiğinden en çok kabul edilen sektörler imalat, Finans ve Sigorta ve Enerji alanında olduğu gözükmektedir. Tablo 2 de sektörlere göre doğrudan yabancı yatırımlar detaylı olarak verilmiştir. 2005-2014 yılında en fazla doğrudan yabancı yatırım olduğu sektörler bakıldığında imalat sektörü 26.274 milyon dolar ile ilk sırada yer alırken ikinci sırada 44.018 milyon dolar ile finans ve sigorta faaliyetleri yer almaktadır. Enerji sektörü 15638 milyon dolar ile sektörün üçüncü doğrudan yatırımı konumundadır (Uluslararası Doğrudan Yatırımlar, 2015, 11).

Sektörler	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Toplam
İmalat	1.640	924	3.597	4.343	2.207	2.894	15.605
Finans-Sigorta	817	1.621	5.883	2.084	3.415	1.535	15.355
Elektrik Gaz Buhar Üretimi ve Dağıtım	2.153	1.824	4.293	924	2.334	1.322	12.850
Toptan ve Perakende Ticaret	389	435	709	221	377	1.165	3296
Madencilik ve Taşocakçılığı	89	136	146	213	242	449	1275
İnşaat	209	310	301	1.427	178	232	2657
Gayrimenkul	210	241	300	173	128	226	1278
Bilgi ve İletişim	173	36	36	133	110	211	699
İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet	105	112	232	546	106	200	1301
Ulaştırma ve Depolama	230	183	222	130	300	142	1207
Toplam	6.266	6.256	16.137	10.759	9.866	8.708	57.992

Tablo 2: 2009-2014 Yılları Arası Doğrudan Yabancı Yatırım Girişleri (Milyon Dolar)

IV.II. Ülkelere Göre Doğrudan Yabancı Yatırım

2014 yılında uluslararası doğrudan yatırım girişlerinin ülkelere göre dağılımında ilk üç sırada Hollanda, İngiltere ve Rusya yer almaktadır. 2014 yılında Avrupa ülkelerinin yanı sıra Asya ülkelerinin de Türkiye'ye olan ilgisinin giderek arttığını göstermektedir.

2013				2014			
Sıra	Ülke	Oran	Sermaye Girişi	Sıra	Ülke	Oran	Sermaye Girişi
1	Almanya	19.9	1.968	1	Hollanda	23.2	2.017
2	Hollanda	9.3	918	2	İngiltere	12	1.049
3	Rusya	8.9	875	3	Rusya	8.4	730
4	Azerbaycan	8.1	803	4	Azerbaycan	8.2	718
5	Avusturya	6.6	647	5	Almanya	8	693
6	Lübnan	5.8	573	6	Lüksemburg	6.4	555
7	İspanya	5.1	506	7	İtalya	5.6	490
8	Katar	4.8	469	8	ABD	3.7	325
9	Japonya	4.4	439	9	Fransa	3.2	280
10	ABD	3.3	326	10	Kuveyt	2.7	234
	Toplam	100	9.866		Toplam	100	8.708

Tablo 3: 2013-2014 Yılı Ülkelere Göre Doğrudan Yabancı Yatırım Girişleri

IV.III. Birleşme ve Satın Alma İşlemlerinde Uluslararası Doğrudan Yatırımlar

UNCTAD (Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı) raporuna göre, dünya genelinde 2012 ve 2013 yıllarında düşen sınır ötesi birleşme ve satın alma işlemlerinin toplam tutarı 2014 yılında %28 oranında artarak 399 milyar ABD Dolarına ulaşmıştır.

Gelişmekte olan ülkelerde gerçekleşen satın alma ve birleşme işlemlerinde görülen %66'lık ve gelişmiş ülkelerdeki %16 oranındaki artış, 2014 yılında küresel Uluslararası Doğrudan Yatırım akımlarının önemli belirleyicisi olmuştur. Gelişen ülkeler menşeli çok uluslu şirketlerin 2014 yılında da gelişmiş ülke çıkışlı çok uluslu şirket hisselerini satın almaya devam ettiği görülmektedir. Bu durum, gelişen ülke merkezli çok uluslu şirketlerin bir yurtdışı yatırımcı olarak küresel çapta genişleyen konumlarına da dikkat çekmektedir. Zira gelişen ülke menşeli çok uluslu şirketlerin gerçekleştirdiği sınır ötesi satın alma ve birleşme işlemleri 2004 yılında dünyada gerçekleştirilen toplam işlemlerin yalnızca %10'unu oluştururken, 2012 yılından bu yana bu oran %40'lar seviyesine yükselmiştir (Uluslararası Doğrudan Yatırımlar, 2015, 8).

IV.III.I. Birleşme ve Devralmaların Sektörel Bazda İncelenmesi

Sektörel bazda dağılım incelendiğinde ise, 2014 yılında sınır ötesi birleşme ve satın alma işlemlerinin %44'ünü imalat sektörü, %53'ünü ise hizmetler sektörü oluşturmaktadır. 2014 yılında, sınır ötesi birleşme ve satın alma işlemlerinde imalat sektörü %81'lik artışla 174 milyar ABD Doları olarak gerçekleşirken hizmetler sektörü ise %2'lik düşüşle 210 milyar ABD Doları tutarında gerçekleşmiştir. Tarım ve madencilik sektörlerinde ise 14 milyar ABD Doları tutarında gerçekleşmiştir. Buradan hareketle; 2014 yılında hem komple yeni yatırımlarda hem de satın alma ve birleşme işlemlerinde imalat sektörü yatırımlarının yükseldiği, buna karşın hizmetler sektörü yatırımlarının ise azaldığı görülmektedir (AnnualTurkish M&A Review 2014).

Ernst&Young'ın raporuna göre, 2014 yılında gerçekleşen birleşme ve satın alma işlemlerinin toplam hacminde, uluslararası yatırımcıların payı değişmeyerek %26 seviyesinde gerçekleşmiştir. Deloitte'un raporunda ise, uluslararası yatırımcıların payı %38 seviyesine yükselmiştir. Bölgede yaşanan problemler, ekonomik büyümenin nispeten ılımlı kalması göz önüne alındığında yabancı oranının sabit kalması ya da az da olsa artış sergilemesi olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmektedir (AnnualTurkish M&A Review 2014).

Birleşme ve satın alma işlemleri verilerinde her ne kadar paralellik söz konusu olsa da farklı analiz ve hesaplama yöntemleri kullanılması sebebiyle çeşitli kuruluşlar tarafından hazırlanan raporlarda işlem adedi ve değeri açısından farklılıklar görülebilmektedir (AnnualTurkish M&A Review 2014).Bu çalışmada birleşme ve devralmaların sektörelbazda değerlendirilmesini gösteren tablo hazırlanırken Rekabet Kurul kararları göz önünde bulundurulmuştur. 2015 yılı rekabet kurul raporu henüz yayınlanmadığından dolayı 2009-2014 yılı arası incelenmek zorunda kalınmıştır.

Satın Alınan Şirket	Satın Alan Şirket	Satın Alan Şirketin Ülkesi	Satın Alınan Hisse %	Uluslararası Doğrudan Yatırım (Milyon Dolar)
Garanti Bankası	BBVA	14.9	İspanya	2.463
Sabiha Gökçen Havalimanı	MalaysiaAirports	40	Malezya	338
Rönesans Gayrimenkul	GIC	21.4	Singapur	318
Tekstilbank	ICBC	75.5	Çin	314
Petlim Limancılık	GoldmanSachs	30	ABD	250

Tablo 4: 2014 Yılındaki En Büyük Beş Birleşme ve Satın Alma İşlemi

2009 yılından 2013 yılına kadar birleşme ve satın alma alanında en büyük beş işlem çalışmanın sonunda detaylı olarak verilmiştir.

IV.III.II. Birleşme ve Devralmaların Rekabet Kurul Kararlarına Göre İncelenmesi

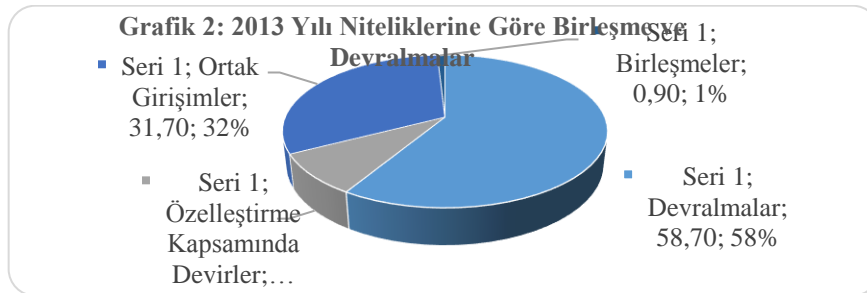
Hali hazırda uygulanan kanuna göre bir birleşme veya devralma işleminde işlem taraflarının Türkiye ciroları toplamının 100 milyon TL'yi ve işlem taraflarından en az ikisinin Türkiye cirolarının ayrı ayrı 30 milyon TL'yi aşması halinde söz konusu işlemin hukuki geçerlilik kazanabilmesi için Rekabet Kurulu'ndan izin alınması zorunludur. Devralma işlemlerinde hedef şirket varlık ya da faaliyetin, birleşme işlemlerinde ise işlem taraflarından en az birinin Türkiye cirosunun 30 milyon TL'yi ve diğer işlem taraflarından en az birinin dünya cirosunun 500 milyon TL'yi aşması halinde söz konusu işlemin hukuki geçerlilik kazanabilmesi için Rekabet Kurulu'ndan izin alınması zorunludur.

Tablo 5: 2009-2012 Yılları Rekabet Kurul Kararları (Rekabet Kurulu Rapor)

Birleşme / Devralma / Ortak Girişim Kararları	875
Devralma	688
Birleşme	11
Ortak Girişim	176
İzin Verilen	703
Koşullu İzin Verilen	11
Kapsam dışı veya İzne Tabi Olmayan	160
İşlemden Vazgeçilen	1

2013 yılında ise Rekabet Kurulu tarafından sonuçlandırılan dosyaların %39'u Birleşmeler ve Devralmalar Hakkındadır. Bu oran 2014 yılında sonuçlandırılan dosyalara baktığımızda Birleşme ve Devralmalar %7'lik bir artış ile %46 ya ulaşmıştır. Sonuçlandırılan dosyaların niteliği açısından değerlendirildiğinde 2013 yılında 492 dosyanın 191'i rekabet ihlalleri, 194'ü birleşme-devralmalar, 19'u özelleştirme, 58'i menfi tespit-muafiyet, 23'ü diğer ve 7'si yargı kararları üzerine verilen kararlardan oluşmaktadır. 2014 yılına gelindiğinde ise 464 dosyanın 163'ü rekabet ihlalleri, 215'i birleşme-devralma ve özelleştirme, 59'u menfi tespit-muafiyet, 16'sı diğer ve 11 adet yargı kararları üzerine verilen kararlar oluşturmaktadır.

2013 yılındaki niteliklerine göre birleşme ve devralmalar incelendiğinde, 213 sonucun 162'sine izin verilmiş ve 51 dosya kurul tarafından kapsam dışı veya izne tabi olmayan kategoride değerlendirilmiştir. Bu 213 sonucun 125'i devralmalara, 68'i ortak girişimlere, 1'i birleşmelere ve 19'u özelleştirme kapsamında devirlere aittir.

2014 yılı sonuçlandırılan genel durum dosyaları rekabet ihlali açısından incelendiğinde ret kararı verilen 130 dosya bulunmakta ve 11 ceza verilen dosya yer almaktadır. 22 ihlalde

ise rekabet kurulu tarafından görüş bildirilmiştir. Genel durumda 91 adet 4. madde ihlali, 48 adet 6. madde ihlali ve 24 adet her iki maddenin ihlali kararı yer almıştır.

Tablo 6: 2014 yılı Niteliklerine ve Sonuçlarına Göre Birleşme ve Devralmalar

Niteliklerine Göre Birleşme ve Devralmalar		Sonuçlarına Göre Birleşme ve Devralmalar	
Devralmalar	130	İzin Verilen	169
Ortak Girişimler	63	Koşullu İzin Verilen	3
Birleşmeler	4	İzin Verilmeyen	-
Özelleştirme Kapsamında Devirler	18	Kapsam Dışı / İzne Tabi Olmayan	43
Toplam	215	Toplam	215

IV.III.III. Sonuçlandırılan Dosyaların Sektörel Dağılımı ve Güncel Durum

Rekabet kurul kararlarının sonuçlandırılmasına göre 2015 yılının ilk üç ayında birleşme, devralma ve ortak girişimle ilgili 52 dosya açılmıştır. Bu 52 dosyanın 39'una rekabet kurulu tarafından izin verilmiş, 10 dosya ise kapsam dışı ve izne tabi olmayan kategorisinde değerlendirilmiştir. 2 dosyaya koşullu izin verilmiş ve 1 dosyada başvuran tarafından işlem yapılmaktan vazgeçilmiştir. 2015 yılının ilk üç ayında 44 adet devralma ve 8 adet ortak girişim dosyası açılmıştır.

Sektörel bazda 2015 ilk çeyreği incelendiğinden en fazla gıda, tarım, ormancılık, hayvancılık ve balıkçılık (12) sektöründe kurul kararı verilmiştir. Bu sektörü takip eden sektör 10 kurul kararı ile makine ve teçhizat imalatı sektörüdür. En fazla kurul kararı alınan üçüncü sıradaki sektör ise 7 kurul kararı ile Enerji sektörü olmuştur. Bu sektörler ek olarak beyaz eşya, mobilya, demir çelik ve diğer metaller, diğer, eğitim, ilaç ve sağlık hizmetleri, kimyasal ürünler ile ilgili kurul kararları bulunmaktadır. Dahası medya ve reklamcılık, mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler, petrol ve petrol ürünleri, sigorta hizmetleri, tekstil, turizm, konaklama ve yiyecek hizmetleri ve ulaştırma ve taşıt hizmetleri ilk çeyrekte kurul kararı alınan sektörlerdir.

Tablo 7: 2009-2014 Yılları Arası Rekabet Kurulu Tarafından İzin Verilen Birleşme ve Devralmaların Sektörel Dağılımı

Sıra	Sektörler	Birleşme Devralma Özelleşme	Sıra	Sektörler	Birleşme Devralma Özelleşme
1	Gıda, Tarım, Ormancılık, Hayvancılık, Balıkçılık	112	16	Eğitim, Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyet	22
2	Ulaştırma, Taşıt ve Hizmetleri	107	17	Diğer	19
3	Enerji	93	18	Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri	19
4	Kimyasal Ürünler	78	19	Kırtasiye ve Büro Makineleri	18
5	Makine, Teçhizat ve Savunma Sanayi	71	20	Gayrimenkul Faaliyetleri	16
6	İlaç, Sağlık ve Tıbbi Malzeme	67	21	Madencilik	14
7	İnşaat	51	22	Kültür, Sanat, Eğlence ve Spor	12
8	Finans- Sigorta	48	23	Lojistik ve Depolama	9
9	Bilgi, İletişim Teknolojisi ve Posta	37	24	Basın ve Yayın, Plak, Kaset Çoğaltılması	9
10	Petrol ve Petrokimya	33	25	Beyaz Eşya ve Mobilya	8
11	Demir Çelik ve Diğer Metaller	30	26	Çevre ve Atık Yönetimi	6
12	Medya ve Reklam	25	27	Tarımsal İlaç ve Gübre	4

13	Tekstil ve Hazır Giyim	25	28	Tütün ve Alkollü İçecekler	2
14	Turizm ve Konaklama	23	29	Yiyecek ve İçecek Hizmetleri	2
15	Elektronik Ürünler	22	30	Plastik ve Kauçuk Ürünler	2

2013 yılında izne tabi olmaksızın gerçekleştirilen birleşme ve devralmalar nedeniyle verilen idari para cezası 242.813,48 TL'dir. Yine aynı yıl birleşme ve devralmaların yerinde incelenmesinin engellenmesi nedeniyle verilen idari para cezası ise 15.540.500,87 TL'dir. 2013 yılı yanlış ya da yanıltıcı bilgi veya belge beyan sunulması nedeniyle verilen idari para cezası ise 352.664,04 TL'dir.

2014 yılında ise izne tabi birleşme ve devralmaların kurul izni olmaksızın kurulmasından dolayı verilen idari para cezası 30.452,00 TL'dir. Yanlış ya da yanıltıcı bilgi ve belge sunulması sebebiyle verilen para cezası ise 15.226,00 TL olarak kaydedilmiştir. Bu göstergelerden anlaşıldığı üzere her yıl rekabet kanunu ve birleşme ve devralma ile ilgili tebliğin daha ciddiye alındığı gözlemlenmektedir.

2009-2013 Yılları Arası En Büyük 5 Birleşme ve Devralmalar

Satın Alınan Şirket	Satın Alan Şirket	Satın Alan Ülke	Hisse Oranı %	UDY (Milyon Dolar)
2009				
Ak Enerji	CEZ	Çek Cumhuriyeti	37.4	386
Eczacıbaşı	Zentiva N.V.	Çek Cumhuriyeti	25	243
İzmit Gaz Dağıtım	Gas De France	Fransa	90	232
Akpet	Lukoil	Rusya	100	115
Elazığ Altınova ve Kars Çimento	Cementir Delta	İtalya	37.2 -39.8	114
2010				
Petrol Ofisi	OMV	Avusturya	54.17	1.352
Fiba Sigorta	Sompo Japan	Japonya	93.4	338
İnform	Legran S.A.	Fransa	100	148.8
Memorial Sağlık	ArgusCapitalPartners – Qatar First Inv. Bank	İngiltere Katar	40	100
StröerKentvizyon	StröerGroup	Almanya	40	70.2
2011				
Garanti Bankası	BBVA	İspanya	6.3	2.067
Socar&Turcas A.Ş.	SOCAR	Azerbaycan	24	1.255
Mey İçki	Diageo	ABD		309
Deniz Emeklilik	American Life (Metlife)	ABD	99.9	229
Airfel	Daikin	Japonya	100	221.1
2012				
Anadolu Efes	SAB Miller	İngiltere	-	1.900
TAV Havalimanı	Aeroports de Paris	Avusturya	-	1.100
Acıbadem Sağlık	Integrated Healthcare Holdings	Malezya	-	400
Polimer Kauçuk San. ve Paz. A.Ş.	EatonCorp.	Lüksemburg	-	371
Mustafa Nevzat İlaç San.	Amgen	ABD	-	225
2013				
Yapı Kredi Sigorta A.Ş.	Allianz	Almanya	-	932
Alternatif Bank	Commercial Bank of Qatar	Katar	-	445

Enerjisa Enerji A.Ş.	DD TurkeyHoldings SARL	Almanya	-	345
Mutlu Akü	InalexPty Ltd.	Güney Afrika	-	221
Mars Lojistik	Japon Hitachi Transport System	Japonya	-	154

SONUÇ

Rekabet kanununda yer alan yaptırımların etkileri kanunun çıkış tarihinden itibaren tartışılmaktadır. Türkiye'nin ihlallere karşı en ağır tepkisi belli bir miktar idari para cezasını geçmemektedir. Ayrıca özel hukuk kapsamında verilen zararın tazminini hesaplamak oldukça zor olduğu için tercih sebebi olmaması ve bu tip tazminat davalarının Amerika ve Avrupa ülkelerindeki gibi yaygın olmaması dezavantaj oluşturmaktadır. Türkiye'de hali hazırda uygulanan yaptırım rekabet ihlallerini düşürmede caydırıcılığı tartışılmaktadır. Dahası, Kanunun 1994'de uygulamayan konmasına rağmen 2010 yılına kadar birleşme ve devralma ile alakalı herhangi bir kurul kararının bulunmaması rekabetin hukuki olarak korunmasına şüphe ile yaklaşılmasına sebep olmaktadır.

Son dönemdeki angajman kuralları nedeni ile düşürülen savaş uçağı Türkiye-Rusya arasındaki ilişkileri olumsuz olarak etkilemiştir. Bu durumun Türkiye'nin Birleşme ve Devralmada 3. büyük yatırımcısı olan Rusya'nın yatırım eğilimini uzun süreli değiştirmesi olasıdır. Ya Rusya ile ticari ilişkilerin düzeltilebilmesi için adım atarak ya da diğer ülkelerle Türkiye iç pazarına yatırımı kolaylaştıran bireysel anlaşmalar yaparak, bu durumun Türkiye üzerindeki materyal zararını en aza indirmek faydalı bir önlem olabilir.

Son olarak Türkiye'nin oluşturduğu kanunun öngördüğü ve her yıl cezaların miktarı ve oranı üzerinde yapılan değişiklikler etkisini olumsuz yönde gösterebilir. Yabancı ülkeye yatırım yapacak olan ülke durumun en az 5 yıllık sürede sabit kalmasını talep edecektir. Ceza oranlarının değişikliği Türkiye'ye yatırım yapmak isteyen yabancı sermaye sahipleri tarafından Türkiye'yi sabit (istikrar) olmayan kategoride değerlendirmelerine sebep olup ve bu belirsiz durumun cezai yaptırımları etkili olsa bile ülkeleri yatırım yaparken tereddüt halinde bırakacaktır.

Kaynakça

- Annual Turkish M&A Review. (2014). Deloitte, Ocak 2014.
- Birleşme ve Devralma Hakkındaki Tebliğ. (2010). Tebliğ No: 2010/4.
- Birleşme ve Satın Alma İşlemleri Raporu. (2014). Ernst & Young, Ocak 2014.
- Devlet Planlama Komisyonu. (2007). *Özel İhtisas Komisyonu Raporu: Rekabet Hukuku ve Politikaları, 2007-2013 Dokuzuncu Kalkınma Planı*, T.C. Başbakanlık ve Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara.
- Ecer, H.F. & Canitez. M. (2004). *Pazarlama İlkeleri, Teori ve Yaklaşımlar*, Gazi Kitabevi, Niğde.
- Erçakar, M. E. & Karagöl, E. T. (2011). Türkiye'de Doğrudan Yabancı Yatırımlar, Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı, Seta Analiz.
- Jackson, J.H., Davey, W.J. & Sykes, A.O. (2008). *Legal Problems of International Economic Relations*. 5. Baskı, American Casebook Series, Thomson West, Minnesota.
- Koparal, C. (2013). *Uluslararası İşletmecilik*, Açıköğretim Yayınları, Eskişehir.
- Rekabet Kanunu, 13.12.1994, S. 22140.
- Sauter, W. (1997). *Competition Law and Industrial Policies in the EU*, Oxford, England.
- Topçuoğlu, M. (2001). *Rekabeti Kısıtlayan Teşebbüsler Arası İşbirliği Davranışları ve Hukuki Sonuçları*, Ankara.
- Tuğlu, A. (2003). 'Türkiye'de Yabancı Sermaye Yatırımları ve Bu Yatırımların Vergilendirilmesi', *Yaklaşım*, Sayı:125 Mayıs 2003.
- Uluslararası Doğrudan Yatırımlar 2014 Raporu (2015), Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü, Eylül 2015.
- Uras, T. G. (1979). *Türkiye'de Yabancı Sermaye Yatırımları*, Formül Matbaası, İstanbul.
- Whish, R. (1993). *Competition Law*, London.